

UC Leuven
Limburg
MOVING MINDS

Vlaanderen
is zorgzaam samenleven

Roadmap Cyberpesten

DEEL I: CYBERPESTEN?

Sarah Van Haeken, Evi Verdonck, Anne Groenen
UC LEUVEN-LIMBURG | EXPERTISECEL EMPOWERING PEOPLE

JULI 2018

Inhoud

(Cyber)pesten?	2
A. Definitie: wat is ...?	3
I. Pesten.....	3
II. Plagen.....	3
III. Cyberpesten	5
B. Groepsdynamieken	7
I. Pester	7
II. Gepeste	9
III. Omstaander(s).....	10
C. Vormen	12
I. Pesten.....	12
II. Cyberpesten	13
D. Cijfers.....	17
E. Risico's die verbonden zijn met online gedrag.....	18
I. Sexting.....	18
II. Grooming	19
F. Oorzaken en gevolgen van (cyber)pesten.....	20
I. Pester	20
II. Gepeste	21
III. Klasgroep en omstaander(s).....	23
IV. Thuisomgeving van de betrokkenen	23
G. Juridisch kader	24

(Cyber)pesten?

Pesten is een veelvoorkomend probleem met mogelijk ernstige gevolgen. Dit geldt met name ook voor cyberpesten. Het sociale leven van kinderen en jongeren speelt zich steeds vaker af in de online wereld. Kinderen en jongeren zijn actief op sociale media, media waarbij personen online met elkaar in verbinding staan. Bovendien kan je op sociale media informatie online delen met anderen, zoals een foto, nieuwtje of filmpje. Anderen kunnen daarop reageren, vervolgens de informatie ook delen, waardoor de informatie steeds verder verspreid wordt. Voorbeelden van sociale media zijn Facebook, Snapchat, Instagram of YouTube (Mediaraven & LINC, 2016).

Er wordt ook gesproken over sociale netwerksites. Dit zijn websites waarmee gebruikers een online netwerk kunnen opbouwen. Gebruikers hebben meestal een eigen profielpagina die ze kunnen koppelen aan profielpagina's van andere gebruikers. De meeste sociale netwerksites bieden verschillende vormen van interactie aan zoals chat, prikborden, delen van foto's en video's, stemchat¹ en gedeelde bestanden. Een sociale netwerksite creëert een gemeenschap van personen die hun interesses en activiteiten met elkaar delen of die de interesses en activiteiten van anderen op het internet willen ontdekken.

Met deze verstrengeling van het online en offline leven in het achterhoofd, hoeft het dus niet te verbazen dat naast het klassieke offline pesten ook vaak sprake is van cyberpesten.

Om scholen en leerkrachten te ondersteunen, is er in het kader van het project Geweld/Geteld, een prevalentie- en incidentie onderzoek naar geweld bij kinderen en jongeren in opdracht van Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin – Vlaamse Overheid, een roadmap ontwikkeld. Deze roadmap gidt scholen en leerkrachten doorheen verschillende topics rond cyberpesten en biedt een concreet plan van aanpak om mee aan de slag te gaan in de praktijk. Meer informatie bijhorend tot het project Geweld/Geteld, vindt u terug in het onderzoeksrapport (Van Haeken, Verdonck, Groenen, 2018).

---

¹ Met behulp van stemchat kan men telefoneren online via een computer/tablet/smartphone met internetverbinding. Het meest bekende voorbeeld van stemchat is Skype.

A. Definitie: wat is ...?

Iedereen maakt wel eens ruzie, maar dat is niet hetzelfde als pesten. Wat houdt het verschil tussen pesten, plagen en cyberpesten nu juist in?

I. Pesten

Pesten heeft drie specifieke eigenschappen: (1) **de intentie** om de ander te kwetsen, (2) **het herhaaldelijk karakter van de pesterijen** en (3) het **machtsonevenwicht** tussen de pester en de gepeste. De pester gaat hierbij op zoek naar macht, status en waardering van de groep.

Wat is pesten? Karrewiet brengt het op kindermaat:

<https://www.ketnet.be/kijken/ketnet-king-size/waarom-daarom-pesten>

II. Plagen

Plagen verschilt van pesten omdat de intentie om te kwetsen ontbreekt. Plagen gebeurt **zonder iemand pijn te willen doen**. Het is voor leerlingen daarom vaak leuk en grappig. Bij plagen is er geen sprake van machtsonevenwicht; bij plagen ben je **gelijk aan elkaar**, niemand is de baas. Ook **liggen de rollen niet vast**, de ene keer plaagt bijvoorbeeld Marieke Kobe, de andere keer plaagt Kobe Marieke. Plagen stopt wanneer de geplaagde aangeeft dat het echt niet meer leuk is. Plagerijen tasten de sfeer en het vertrouwen in een groep niet aan.

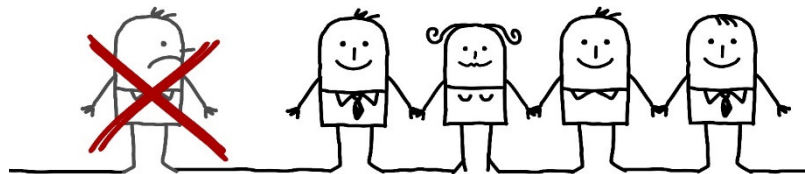

Tabel 1: Wat is het verschil tussen plagen en pesten?

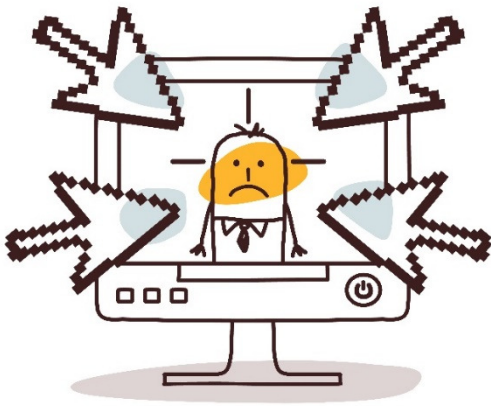
Plagen	Pesten
Spontaan en zonder nadenken	Opzettelijk
Kort en onregelmatig	Systematisch
Plagen wisselt af tussen de ene de andere	Vaste rollen
Geen kwade bijbedoelingen	Bewust om te kwetsen
Tussen gelijken	Ongelijkheid tussen pester en gepeste
Meestal één tegen één	Meestal een groep tegen één geïsoleerd persoon
De geplaagde blijft een volwaardig lid van de groep	De gepeste voelt zich geïsoleerd
Geen ernstige emotionele en lichamelijke gevolgen	Gevolgen zijn ingrijpend en langdurig aanwezig

Wat is het verschil tussen pesten en plagen? Karrewiet brengt het op kindermaat:

<https://www.ketnet.be/karrewiet/5-februari-2018-pesten-of-plagen>

III. Cyberpesten

Cyberpesten is een vorm van pesten maar gebeurt online in de cyberwereld via een smartphone, tablet of computer. Dit betekent dat het pesten via een digitaal kanaal zoals sociale media, spelconsoles, e-mails, websites, sms'en en apps verloopt. Pesters kunnen gebruikmaken van deze **sociale media** om bijvoorbeeld kwetsend materiaal te versturen of kwetsende dingen over iemand te verspreiden. De bedoeling is om op deze manier **macht uit te oefenen** over de gepeste. De cyberpesterijen stoppen vaak niet aan de schoolpoort, maar achtervolgen de gepeste thuis, in de jeugdbeweging of de sportclub.

Bovendien kunnen cyberpesters **een groot publiek bereiken online**, wat de impact op de gepeste vergroot. Het vergt ook minder lef van de pester. Maar vaak weet de gepeste wel wie achter de pesterijen zit.

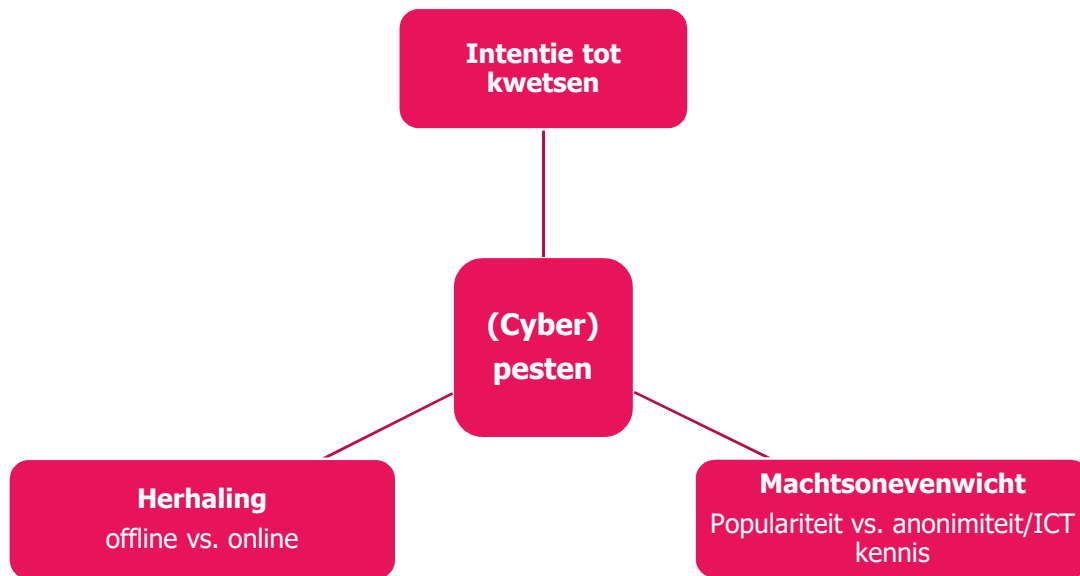
Cyberpesten of pesten op het net, een reportage in Karrewiet Plus:

<https://www.ketnet.be/karrewietplus/online-pesten/reportage>

Wat is het verschil tussen offline en online pesten?

Er bestaat veel overlap tussen het klassieke pesten en cyberpesten. Vaak komen beide vormen samen voor. Heel wat kinderen en jongeren krijgen dus zowel offline als online te maken met pesterijen. Beide vormen hebben als kenmerken de intentie tot kwetsen, het machtsonevenwicht en het herhalend karakter.

Figuur 1: Gelijkenissen en verschillen tussen pesten en cyberpesten

Cyberpesten verschilt echter van pesten inzake drie punten: bij cyberpesten is er sprake van een groter machtsonevenwicht, cyberpesten heeft een permanent karakter en de gepeste van het cyberpesten voelt zich nergens veilig.

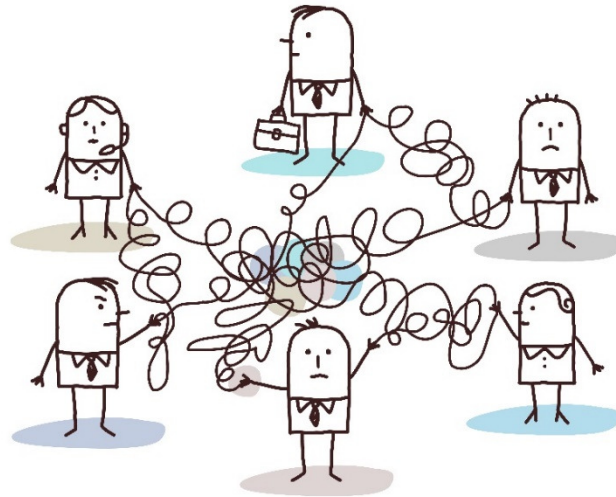
Het **groter machtsonevenwicht** komt onder meer door een grote mate van anonimiteit, een grotere ICT kennis door de cyberpester en een ruimer bereik online. Daarnaast heeft cyberpesten een **permanent karakter**. Bijvoorbeeld een gepost filmpje kan online niet meer verwijderd worden. Online media zijn gemakkelijk toegankelijk met als gevolg dat impulsieve (re)acties snel worden geplaatst op het internet maar niet verwijderd kunnen worden. Tot slot is iemand die online wordt gepest **nergens meer veilig**. Pesters kunnen elk moment en overal toeslaan waardoor slachtoffers aanhoudende stress ervaren.

B. Groepsdynamieken

Pesten is een **complex groepsproces**, waarin leerlingen - en ook leerkrachten - meerdere rollen hebben. Pesters worden ondersteund door meelopers, versterkers en assistenten. Slachtoffers worden soms verdedigd door klasgenoten, maar er zijn ook buitenstaanders die wel weten dat er gepest wordt, maar niet ingrijpen. Iedereen heeft een rol in het groepsproces, ook leerlingen die op het eerste zicht niet rechtstreeks betrokken zijn. Deze rollen kunnen ook wisselen, over situaties en doorheen de tijd.

I. Pester

Bij pesten staat de interactie tussen de pester en de gepeste centraal. In een pestsituatie heerst een ongelijk machtsspel waarbij de pester niet enkel invloed uitoefent op de gepeste, maar ook op de gehele groep. Daarnaast is de pester erg bezig met de eigen sociale positionering en status (Deboutte, 2017; Tumult, 2016). De pestkop gaat op zoek naar de 'zwakke' in de groep, vaak om de eigen positie te versterken en zichzelf populair(der) te maken. Soms zit de pester in de knoop met zichzelf en kan het pestgedrag een uitlaatklep zijn voor de eigen frustraties.

Het is de pester die bepaalt of er gepest wordt of niet. De pester beslist wie het slachtoffer wordt, en waar en wanneer er wordt toegeslagen. Om de positie te versterken houdt de pester de omgeving rond de gepeste nauwlettend in het oog: Hoe reageren zij? Lukt het om de sympathie voor de gepeste te doen afbrokkelen? Wie is bereid mee te pesten? Hoe reageren de (volwassen) omstanders? (Deboutte, 2017).

Voorspellende factoren van cyberpestgedrag bij kinderen en jongeren:²

- ❖ Jongens stellen vaker (cyber)pestgedrag dan meisjes
- ❖ Frequent actief zijn op internet en online risicovol gedrag stellen (bijvoorbeeld surfen naar websites die niet geschikt zijn voor hun leeftijd)
- ❖ Lager empathisch vermogen, lager zelfvertrouwen en minder zelfcontrole
- ❖ Negatieve schoolbeleving: minder betrokken zijn op school, het gevoel niet ondersteund te worden door de leerkracht(en), gebrek aan duidelijke regels en onveilig schoolklimaat
- ❖ Regelovertredend gedrag minimaliseren of goedkeuren
- ❖ Meer sociaal isolement en ontbreken van hechte vriendschappen
- ❖ Gebrek aan ouderlijke ondersteuning en controle (m.b.t. online gedrag) en gebrek aan hechting
- ❖ Pestkoppen in de offline wereld pesten ook vaker op het net
- ❖ Slachtofferschap van cyberpesten vormt een risicofactor voor zelf stellen van cyberpesterijen. Een mogelijke reactie van slachtoffers van pesten is het online 'wraak' nemen waardoor zij zelf overgaan tot cyberpesten

"We vonden onszelf best stoer. Als wij ons spel met Robbe speelden, moesten de anderen steeds lachen. Het leek wel alsof onze klasgenoten voor ons supporterden. Soms vroegen ze zelfs of we het nog eens wilden doen."

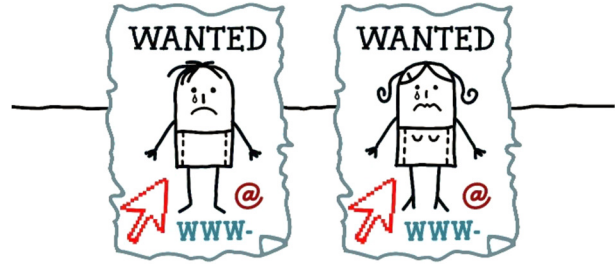
Getuigenis van Xander in Klasse.
Artikel:
<https://www.klasse.be/1020/beter-omgaan-met-pestgevallen-in-je-klas-2/>

² Literatuur m.b.t. risicofactoren van cyberpestgedrag: Ang, 2015; Baldry, Farrington & Sorrentino, 2015; Låftman, Modin, & Östberg, 2013; Mishna et al., 2012; Sticca et al., 2013; Zych, Ortega-Ruiz, & Del Rey, 2015.

II. Gepeste

De gepeste is (bij voorkeur van de pester) vaak iemand die onzeker of onpopulair is. Op deze manier kan de pester zoveel mogelijk andere leerlingen aan zijn/haar kant krijgen en ervaart hij/zij minder tegenwind (Deboutte, 2017).

Door het pesten daalt het zelfvertrouwen van de gepeste, maar verliest de gepeste ook het vertrouwen in de ander. Dit gevoel wordt versterkt zolang niemand ingrijpt tegen het pestgedrag. Wanneer een vriend(in) de gepeste in de steek laat en de leerkracht een oogje dicht knijpt, voelt de gepeste zich machteloos en niet gesteund. In deze gevallen spreekt men van dubbel slachtofferschap.

Voorspellende factoren van slachtofferschap van cyberpesten:²

- ❖ Meisjes zijn vaker slachtoffer dan jongens
- ❖ Frequent actief zijn op internet en online risicovol gedrag stellen (bijvoorbeeld delen van persoonlijke informatie)
- ❖ Laag zelfbeeld, minder zelfcontrole en laag niveau van gepercipieerde sociale intelligentie (i.e. gevoel van dom zijn)
- ❖ Negatief schoolklimaat: onveilig schoolklimaat en gebrek aan preventieve maatregelen
- ❖ Psychologisch welbevinden: neerslachtigheid, sociale angst, boosheid, psychosociale problemen, middelengebruik
- ❖ Meer sociaal isolement en minder steun ervaren van vrienden
- ❖ Gebrek aan ouderlijke ondersteuning en controle (m.b.t. online gedrag) en gebrek aan emotionele verbondenheid
- ❖ Verband tussen offline en online pestgedrag: Leerlingen die slachtoffer zijn van traditionele pesterijen zijn vaak ook slachtoffer van cyberpesterijen

"Een leerling van het derde jaar heeft het moeilijk met een leeftijdsgenoot omdat deze de lift mag gebruiken omwille van een aandoening. Om 'wraak' te nemen gebruikt hij de foto van de jongen en zet die bij een naakte man met een erectie. Het hoofd van de jongen wordt vlak bij de erectie geplaatst. Het hoofd van de naakte man wordt veranderd in de foto van een bevriende jongen van het slachtoffer."

Getuigenis van school x

III. Omstaander(s)

De derde en de meest voorkomende manier waarop kinderen en jongeren te maken krijgen met cyberpesten is als omstaander. Bijna de helft van de Vlaamse jongeren is getuige van cyberpesterijen. Dit betekent dat zij online toeschouwer zijn van hoe anderen gecyberpest werden. Een peestsituatie zonder omstaanders komt zelden voor, ook bij cyberpesten. De pester heeft de omstaanders nodig om bij op te scheppen. Een belangrijke sleutel ligt dus ook bij deze groep (Tumult, 2016). Hoe omstaanders reageren is erg belangrijk voor de gepeste: zij kunnen de negatieve effecten van het cyberpesten namelijk versterken of verzwakken.

Tabel 2: Verschillende soorten omstaanders

De assistent van de pester	Volgt het voorbeeld van de leerling die pest. Hoe meer assistenten, hoe meer het pestgedrag zal voorkomen.
De actieve versterker van de pester	Moedigt het pesten aan door ermee te lachen en het toe te juichen en versterkt op die manier het pestgedrag.
De verdediger of bondgenoot van het slachtoffer	Neemt het op voor de gepeste. Hoe meer verdedigers of bondgenoten, hoe minder het pestgedrag zal voorkomen. Keurt het pesten af. Dit kan op een zachte manier (vb. door het sturen van een sms om de gepeste te troosten) of een actieve manier (vb. door het opkomen voor de gepeste in een peestsituatie en duidelijke afkeer van het pestgedrag te tonen). Soms vindt men het pestgedrag niet oké maar heeft de omstaander angst om er tegen in te gaan (vb. uit schrik om zelf gepest te worden).
De instemmende toeschouwer	Ziet wat er gebeurt, maar denkt: "Het zijn mijn zaken niet" of "ik weet niet op welke manier ik hierop kan reageren". Knijpt een oogje toe.

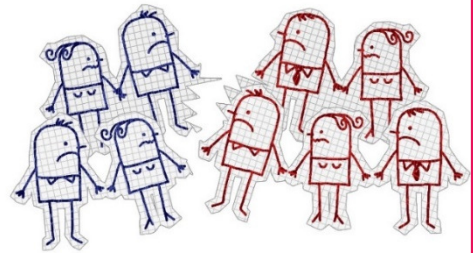
Bron: Salmivalli (2010)

De manier waarop omstaanders reageren, heeft een grote invloed op de gepeste, de pester en de pestsituatie. Voor de gepeste maakt het een groot verschil wanneer ze steun krijgen uit de omgeving door 'verdedigers' of 'bondgenoten' (ook al is dit maar één persoon). Op deze manier ervaren ze dat ze er niet alleen voor staan en dat hun gevoel van onrechtvaardigheid terecht is (Deboutte, 2017).

Hoe reageren omstaanders?

- ❖ Meestal geen reactie op cyberpesterijen (57%)
- ❖ Verschillende redenen om niet te reageren:
  - 'Het zijn mijn zaken niet' (30%)
  - Angst om zelf gepest te worden (19%)
  - 'Ik weet niet hoe ik kan helpen' (19%)
- ❖ Kleine groep (5%) deed mee aan de cyberpesterijen (vb. liken/delen van negatieve berichten)
  - Vaak grappig bedoelt, maar steunt de pester en versterkt het negatief effect voor gepeste

"Van het eerste leerjaar tot en met het eerste middelbaar werd ik gepest. Zeven jaar, dat is ongeveer een derde van mijn leven. Het begon met af en toe 'seut' of 'brillenkas'. Met de jaren werd het zwaarder. Ik mocht niet meespelen, werd uitgesloten. Elke dag kreeg ik scheldwoorden of verwijten naar mijn hoofd. Stapte ik naar de juf, dan adviseerde ze me om me er niets van aan te trekken en kreeg ik ('klikspaan') zelf onder mijn voeten. Het maakte me heel erg onzeker. Ik durfde niet op te komen voor mezelf en mijn vrienden deden dat ook niet. Erger nog: sommigen sloten zich bij de pesters aan om niet zelf slachtoffer te worden."

Getuigenis van Andrea (21 jaar) in Klasse.
Artikel: <https://www.klasse.be/76634/leraren-zorg-gepeste-kinderen-er-nooit-alleen-staan/>

C. Vormen

I. Pesten

Pesten kan onder verschillende vormen gebeuren. Vaak wordt een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte vormen van pesten. Bij direct pesten is het slachtoffer onmiddellijk betrokken, bij indirect pesten is het medeweten van het slachtoffer niet noodzakelijk vereist.

Tabel 3: Vormen van pesten

DIRECT	Voorbeelden
Verbaal	kwetsende opmerkingen maken, schelden, naropen, imiteren, belachelijk maken of uitlachen, dreigende taal gebruiken, iemand tot iets dwingen, chanteren of intimideren
Fysiek	spugen, schoppen, slaan of knijpen
Materieel	materiaal van anderen beschadigen, stelen of verstoppen
INDIRECT	
Sociaal & relationeel	iemand uitsluiten, over iemand roddelen of geruchten verspreiden.

“In het vierde leerjaar werden de pesterijen persoonlijker. Ze noemden me lelijk en vies omdat het haar op mijn benen donkerder was en ze vertelden dat ik vampierentanden had. Elke dag opnieuw. [...] Wat later werden de pesterijen ook fysiek. Een meisje hield me een gebroken spiegel voor. Gebarsten toen ik erin keek, lachte ze. Toen ik me verdedigde, sloeg ze me in mijn gezicht. Op de speelplaats trok datzelfde meisje mijn elastiekjes uit mijn paardenstaat om ze uitdagend te vertrappelen onder haar schoenzool. Ze vond dat grappig omdat ze kon zien dat het mij pijn deed. Een ander meisje greep mijn voet vast toen ik alleen op een bankje zat. Ze sleurde en sleurde tot ik de leuning losliet en met mijn rug op de harde tegels van de speelplaats landde.”

Getuigenis van Andrea (21 jaar) in Klasse.
Artikel: <https://www.klasse.be/76634/leraren-zorg-gepeste-kinderen-er-nooit-alleen-staan/>

II. Cyberpesten

Er bestaan verschillende vormen van cyberpesten die opnieuw direct of indirect gesteld kunnen worden. Er zijn parallelle versies van verbaal en non-verbaal direct pesten, en van uitsluiting te vinden. Daarnaast zijn er veel mogelijkheden van indirect pesten via het internet of via gsm.

Tabel 4: Vormen van cyberpesten

DIRECT	Voorbeelden
Verbaal	Versturen van beledigende, agressieve, vernederende, bedreigende of vijandige boodschappen online (= flaming), seksueel suggestieve boodschappen versturen
Non-verbaal	Bedreigende foto's of illustraties doorsturen (vb. foto's van werkelijk of geïmpliceerd geweld zoals verminking), pornografische of obscene foto's en prenten doorsturen
Technologisch (= beschadigen" van ICT, boycotten van ICT-activiteiten van het slachtoffer, inbreken in computersysteem van het slachtoffer)	Schade toebrengen aan de computer van de gepeste (vb. door het versturen van virussen, de computer hacken van de gepeste en het wachtwoord veranderen en/of persoonlijke of vertrouwelijke informatie stelen, het versturen van enorm veel of grote bestanden waardoor de computer vastloopt)
Sociaal	Uitsluiting uit onlinegroepen (vb. de-frienden of blokkeren van personen)

INDIRECT	Voorbeelden
Outing	Private of gênante informatie over het slachtoffer verspreiden, een online privégesprek met een persoon opslaan en doorsturen naar iemand anders of afprinten
Masquerade	De elektronische identiteit van het slachtoffer overnemen door zich als die persoon voor te doen, het hacken van een persoon en obscene of beledigende berichten sturen naar zijn of haar contactpersonen in zijn of haar naam, zich voordoen als een ander persoon en het slachtoffer online misleiden (vb. andere naam, leeftijd, geslacht,... aannemen) (= identity fluidity), iemand voor wedstrijd of nieuwsbrief inschrijven zonder dat de persoon hiervan op de hoogte is (vb. nieuwsbrief pornosite)
Sociaal	Reputatie van een persoon besmeuren door geruchten te verspreiden over die persoon, beledigende of vernederende boodschappen over een persoon online plaatsen, populariteitstesten

Bron: Cyberpesten bij jongeren in Vlaanderen (viWTA, 2006)

“Een leerling van het derde jaar ligt niet goed in de klasgroep. Hij heeft door zijn aandoening bepaalde tics en is sociaal niet echt weerbaar. In vergelijking met zijn klasgenoten is hij nog meer kinds als de rest. Op het einde van het schooljaar hoort hij dat er van hem verschillende foto’s circuleren. Hij doet melding en de school voert een onderzoek. De school ontdekt dat zijn foto bij verschillende situaties werd geplaatst bv. naast een vuilbak, in een boom, op de Eiffeltoren, op de scheve toren van Pisa, bij een naakte man... Binnen een gesloten chatgroep werd hier hartelijk om gelachen. De foto’s werden met de nodige commentaren voorzien. Zijn foto werd niet bewerkt.”

Getuigenis van school y

Gedragingen van cyberpesten kunnen enkel zichtbaar zijn voor het slachtoffer, maar het kan ook gebeuren dat ze zich voltrekken voor een groter publiek.

Tabel 5: zichtbaarheid van cyberpesten

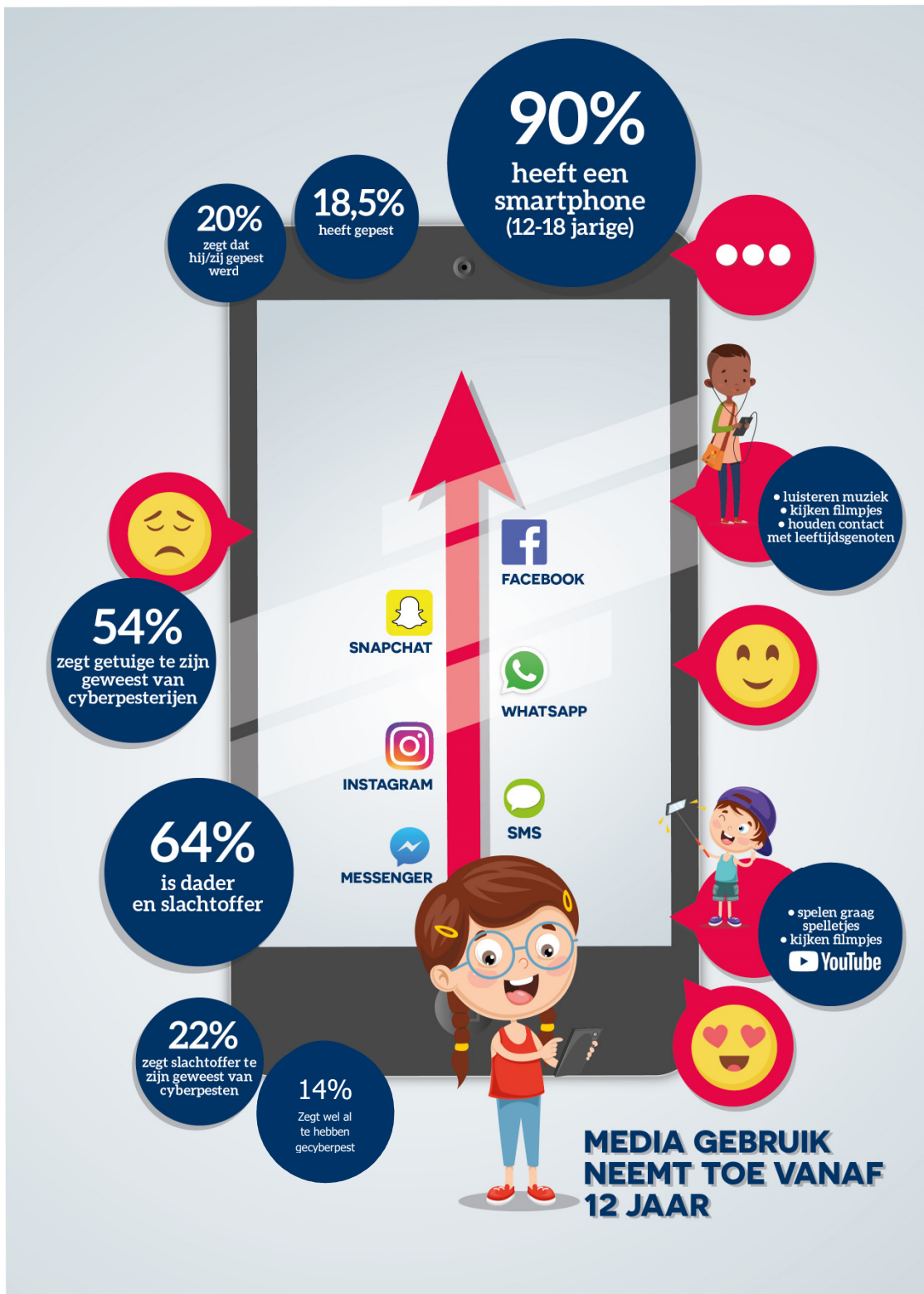
<i>Beledigen</i>		<i>Bedreigen</i>	
Alleen zichtbaar voor het slachtoffer	Zichtbaar voor groter publiek	Alleen zichtbaar voor het slachtoffer	Zichtbaar voor groter publiek
vb. iemand een beledigende sms sturen	vb. iemand beledigen in een post op Facebook	vb. via e-mail dreigen iemand in elkaar te slaan	vb. in een Facebook-post dreigen iemand in elkaar te slaan
<i>Uitlachen</i>		<i>Hinderen in sociale contacten</i>	
Alleen zichtbaar voor het slachtoffer	Zichtbaar voor een groter publiek	Alleen zichtbaar voor het slachtoffer	Zichtbaar voor groter publiek
vb. een ridiculiserende foto van iemand naar die persoon zelf sturen via Snapchat	vb. een ridiculiserend filmpje van iemand Tweeten	vb. inbreken in iemands Facebook account en het wachtwoord veranderen vb. iemand uitsluiten of negeren online	vb. inbreken in iemands Facebook-account en in zijn/haar naam de profielstatus aanpassen of dingen aan het profiel veranderen om die persoon belachelijk te maken

Bron: www.mediawijs.be/dossiers/dossier-cyberpesten

Vormen van cyberpesten die verspreid geraken onder een groter publiek worden doorgaans als pijnlijker ervaren door het slachtoffer dan pesterijen die tussen dader en slachtoffer blijven.

D. Cijfers

E. Risico's die verbonden zijn met online gedrag

Sexting en grooming zijn voorbeelden van risicovol gedrag. Hieronder geven we wat meer informatie over deze twee fenomenen.

I. Sexting

Wat is het?

Jongeren beleven relaties en seksualiteit steeds vaker ook online. Online flirten en daten, seksueel getinte foto's en filmpjes delen (sexting), porno kijken. Maar ook informatie zoeken over seks, of hulp vragen. Seksueel gedrag – offline en online – hoort bij de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren. Sexting is een moderne vorm van flirten of intimiteit en behoort tot de normale seksuele ontwikkeling van jongeren.

We spreken over sexting als jongeren (of volwassenen) zelfgeproduceerde seksueel getinte teksten of beelden uitwisselen via telefoon of internet. Er zijn verschillende vormen van sexting: van pikante tekstberichtjes uitwisselen met je lief tot naaktbeelden doorsturen naar onbekenden (www.seksuelevorming.be).

Jongeren kennen en gebruiken het woord 'sexting' nauwelijks. Zij hebben het vooral over 'naaktfoto's versturen'. Jongeren kunnen zowel zelf beelden of boodschappen maken en versturen of zij kunnen beelden ontvangen (gevraagd of spontaan).

Sexting sluit aan bij de seksuele ontwikkeling van jongeren (Van Ouytsel, 2014). Jongeren sturen sexy teksten en beelden:

- ❖ om interesse te laten blijken, tussen vrienden of naar iemand met wie je wil daten (Lenhart, 2009)
- ❖ voorafgaand aan of als aanvulling bij een seksuele ontmoeting (Lenhart, 2009)
- ❖ om te flirten voor de relatie start
- ❖ om een periode dat het koppel gescheiden is te overbruggen
- ❖ om een unieke vertrouwensband te creëren tussen partners (Döring, 2014; Hasinoff, 2013)
- ❖ om seksueel zelfvertrouwen te verwerven (Döring, 2014)

Jongeren versturen voornamelijk sexting-berichten naar hun lief, naar iemand op wie ze verliefd zijn of naar een goede vriend. In mindere mate versturen jongeren deze berichten naar onbekenden maar opvallend is wel dat zij naar onbekenden meer risicovol sexting gedrag stellen (vb. webcamgesprek in ondergoed of naakt).

Wanneer wordt sexting problematisch?

Sexting wordt een probleem als er geen wederzijdse toestemming is (Döring, 2014). Wanneer iemand onder druk seksuele foto's of video's maakt, of wanneer beelden ongewenst worden doorgestuurd, is sexting niet langer oké. Het is dan zelfs strafbaar.

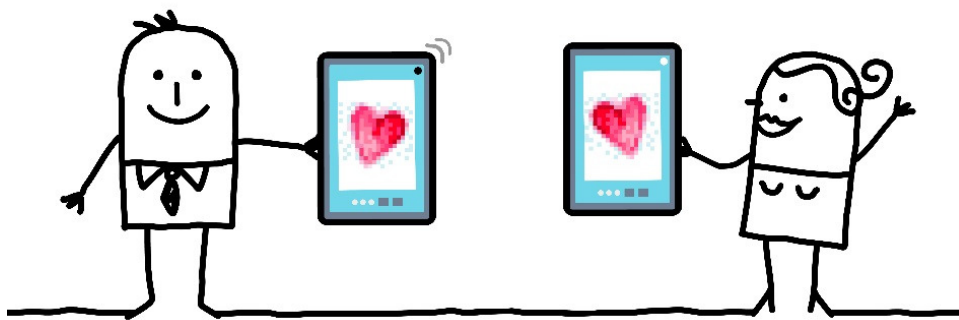
Sexting om negatieve redenen (om te pesten) komt veel minder voor (Van Ouytsel, 2014). Sexting buiten een relatie doet zich vooral voor bij zogenaamde 'sensatiezoekers': jongeren die op zoek zijn naar een nieuwe uitdaging en op dat moment minder wakker liggen van de potentiële risico's (Van Ouytsel, 2014). Foto's doorsturen buiten een romantische relatie kan ook een vorm zijn van

cyberpesten, bijvoorbeeld een bewerkte foto van je ex-lief posten als wraak na een relatiebreuk (Lenhart, 2009).

Hoe vaak komt sexting voor?

Bijna 2% van de Vlaamse jongeren verstuurt sexts via hun smartphone. Het meest gebruikte kanaal hiervoor is Snapchat. De reden hiervoor is dat de foto verdwijnt na een aantal seconden. In theorie toch, want de helft van de jongeren geeft toe screenshots te nemen op Snapchat. Jongens en meisjes hanteren andere normen met betrekking tot het verspreiden van sexts. 1 op 4 jongens vindt dat je een naaktfoto zonder toestemming mag tonen aan een vriend. Bij meisjes is dit 7% (Mediaraven & LINC, 2016).

Voor 'tips & tricks' zie deel 2 p. 22

II. Grooming

Wat is het?

Grooming is een proces waarbij een volwassene of een leeftijdsgenoot een kind of jongere benadert met het oog op seksueel contact. De groomer probeert het vertrouwen te winnen bij kinderen of jongeren met als doel het stellen van seksueel getinte handelingen, zoals het bemachtigen van gewaagde foto's of video-opnames (sexting). De groomer bedreigt of chanteert vaak slachtoffers om de seksueel getinte machtsverhouding in stand te houden (Deboutte, 2017).

Wanneer wordt grooming problematisch?

Grooming is in tegenstelling tot sexting altijd problematisch aangezien een persoon moedwillig een kind of jongere misleidt en zijn/haar vertrouwen misbruikt.

Jongeren die extra kwetsbaar zijn om met grooming in contact te komen zijn: jongeren met een laag zelfvertrouwen, depressieve gevoelens of gevoelens voor hetzelfde geslacht, jongeren die zich onbegrepen voelen, sociale problemen hebben of vaak conflictsituaties meemaken, of jongeren die in het verleden slachtoffer geweest zijn van fysiek of seksueel misbruik. Vaak gaan deze jongeren op zoek naar vriendschap of liefde op het internet. Jongeren die persoonlijke informatie delen en communiceren over seks lopen het risico om te worden opgepikt door groomers.

Hoe vaak komt grooming voor?

Online grooming komt het vaakst voor bij 13-14-jarigen. Deze groep communiceert, in tegenstelling tot jongere kinderen, vlot en actief via diverse internetkanalen. Zij bevinden zich in een levensfase waar de interesse in seks toeneemt. Ze experimenteren met seksuele contacten en zoeken vaker seksueel getint beeldmateriaal op, hoewel ze risicosituaties niet goed kunnen inschatten (www.mediawijs.be).

Hoe gaan groomers te werk?

Groomers gaan als volgt te werk online (www.mediawijs.be):

- ❖ *Uitbouwen van een vertrouwensrelatie*: gelijke interesses met die van de jongere, zichzelf positief voorstellen, complimentjes geven aan de jongere, vragen naar het netwerk van de jongere (ouders, vrienden), zichzelf als 'goede vriend' profileren, empathie tonen, troost bieden
- ❖ *Focus op seksuele thema's*: doelgericht bevragen of de jongere al seksueel contact had, vraag naar mogelijke liefdesrelaties, spelen van seksueel getinte spelletjes, geven van relationeel of seksueel advies, in volgende fase vragen om seksuele handelingen uit te voeren, expliciet seksuele getinte beelden vragen of uitwisselen, fantaseren over seksueel getinte scenario's
- ❖ *Beoordeling van de situatie*: eigen risico's beperken (i.e. zo weinig mogelijk persoonlijke informatie delen), selectie slachtoffers o.b.v. chatgedrag en profielkenmerken, om ontdekking te voorkomen stellen groomers vragen over de relatie met ouders en vrienden, het computergebruik van het slachtoffer, ze vermijden openbare communicatieplatformen

Voor 'tips & tricks' zie deel 2 p. 22

F. Oorzaken en gevolgen van (cyber)pesten

naar Gie Deboutte (2017)

I. Pester

Pesters zijn geen stoere kids, dat is maar schijn. Pesters zijn sterk gericht op de eigen persoon, ervaren moeilijkheden met kritiek en kunnen zich gebrekkig inleven in de ander.

Achter het stoere en dominante gedrag van pesters kan een diepe nood aan erkenning, invloed en vriendschap schuilen. Eerdere ervaringen van afwijzing, miskennen en/of vernedering kunnen een verklaring bieden waarom pesters zich op een dominerende en prominente manier opstellen (Kowalski et al., 2014). Vaak zijn pesters zich hier niet van bewust.

Vanuit de ervaring van frustratie, kwetsing, boosheid of irritatie, kiest de pester een 'zwak' slachtoffer (onzeker, onpopulair, opvallend anders dan de rest,...). Deze 'zwakheid' gebruikt de pester als een reden om te pesten. Door de aandacht die hij/zij krijgt en de invloed die hij/zij heeft op anderen, ervaart de pester dat hij/zij er wel toe doet en dat er met hem/haar rekening moet worden gehouden. Vaak handelen pesters strategisch, namelijk koel en beredeneerd. Al pestend verwerven ze een meer centrale plaats in de groep. Belangrijke motivators voor pesters zijn invloed, status, macht en populariteit.

Op korte termijn kan het pesten een belonend effect hebben maar op lange termijn lukt het hen vaak niet om betekenisvolle vriendschappen op te bouwen en/of echt geliefd te zijn (Deboutte, 2017).

Pesters hebben nogal eens een verstoord contact met hun ouder(s), waarbij ze geen basisveiligheid ervaren en zelfvertrouwen ontwikkelen. Daarnaast krijgen deze kinderen en jongeren vaker te maken met depressie en suicidaliteit en vallen zij op door hun antisociaal en delinquent gedrag (Berger, 2007; Tumult, 2016).

“Als anderen bang zijn van mij, moet ik tenminste geen pijn meer lijden.”
Dat denkt pestslachtoffer Cagla wanneer ze een nieuwe start neemt in het secundair. Maar al gauw beseft ze dat zelf pesten haar niet gelukkig maakt.”

Getuigenis van Cagla (17 jaar) in Klasse.
Artikel: <https://www.klasse.be/36554/dit-deed-pesten-met-tuur-cagla-en-mama-martine/>

II. Gepeste

In principe kan iedereen slachtoffer worden van de pester, als de pester maar een 'reden' heeft om te pesten. Vaak wordt de gepeste uitgekozen omdat hij/zij wat 'raar' of 'ongewoon' is. Het kan dat de leerling zich op een eigenaardige manier gedraagt, kleedt of voordoet waarop de pester vervolgens inspeelt. Het is belangrijk om niet met de vinger te wijzen naar de gepeste leerling. Het pestgedrag is een probleem en kan in geen geval worden goed gepraat wanneer de gepeste het gedrag zou uitlokken met speciale kledij of een opvallende haarkleur.

Pesten laat diepe sporen na en heeft een sterke negatieve impact op de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Zij voelen zich aangevallen om wie ze zijn en ervaren woede, frustratie en ontredding. Deze gevoelens zijn nog sterker bij jonge tieners en kinderen die zowel online als offline gepest worden. Daarnaast kampen leerlingen die én pestkop én slachtoffer zijn met de nadelige gevolgen van beide posities: zij halen geen sociaal voordeel uit het pestgedrag en maken zich niet populair bij hun leeftijdsgenoten.

Waarom pesten? Karrewiet brengt het op kindermaat:

<https://www.ketnet.be/kijken/ketnet-king-size/waarom-daarom-pesten>

Gevolgen op drie domeinen:

Onaangepast schoolgedrag/onaangepaste leerhouding

Een groot deel van hun energie wordt weggezogen door stress, angst en het in toom houden van de eigen emoties waardoor het een hele inspanning vergt om geconcentreerd te blijven, bijvoorbeeld tijdens de lessen. De gepeste wordt introverter en trekt zich steeds meer terug van sociaal contact. Schoolangst en spijbelgedrag zijn ook problemen die vaak opduiken bij slachtoffers.

Sociaal-emotionele en gezondheidsproblemen

De stress die samengaat met pesterijen, oefent een nefaste invloed uit op het lichamelijk, geestelijk en sociaal functioneren. Gevoelens van onmacht, eenzaamheid, angst, schaamte, boosheid en verdriet komen vaak voor. Daarnaast tasten pesterijen het zelfbeeld en het zelfvertrouwen van de gepeste aan. Leerlingen ervaren spanning omdat zij er vaak alleen voor staan en van niemand steun krijgen. De stress die volgt uit het (cyber)pesten resulteert vaak in psychosomatische klachten zoals buikpijn, hoofdpijn en verkramping. Deze symptomen duiken vaker op bij gepeste leerlingen die hun problemen voor zich houden en niet in gesprek gaan met anderen. Door het gebrek aan controle ontwikkelen sommigen slaap-, stemmings- of gedragsproblemen die kunnen leiden tot lichamelijke of geestelijke chronische aandoeningen zoals trauma, fobie, burn-out, depressie, zelfmoordgedachten of eetstoornissen.

Inadequaat sociaal gedrag

Kinderen en jongeren die gedurende langere tijd gepest worden, verliezen zelfvertrouwen en krijgen het moeilijker om vertrouwen te stellen in de ander. De steun van slechts één persoon kan al een sterk milderend effect hebben op de trauma-ervaring en de sociale pijn bij de gepeste. Een aantal van hen zal voldoende veerkracht behouden en de pesterijen zonder veel kleerscheuren achter zich kunnen laten. Een tweede groep verliest het vertrouwen in de ander en zal zich zo weinig mogelijk met anderen verbinden om op die manier zich veiliger te voelen en een nieuwe peestsituatie te vermijden. Een derde deel zal zelf in de aanval gaan om zich te verdedigen. Deze laatste groep is vaak een kwetsbare groep, omdat zij nadelen ervaren van zowel het gepest worden als het eigen pestgedrag.

“Haast elke speeltijd zochten ze me op. Ze scholden me uit tot ik boos werd, maar vaak gingen ze nog een stapje verder. Op een dag hoorde ik Xander roepen: “Zoek allemaal een stok om op Robbe te slaan!” Toen werd ik echt bang. Ik bleef de hele speeltijd in de buurt van de juf en hoopte dat ze niet zouden komen.”

Getuigenis van Robbe in Klasse.
Artikel: <https://www.klasse.be/1020/beter-omgaan-met-pestgevallen-in-je-klas-2/>

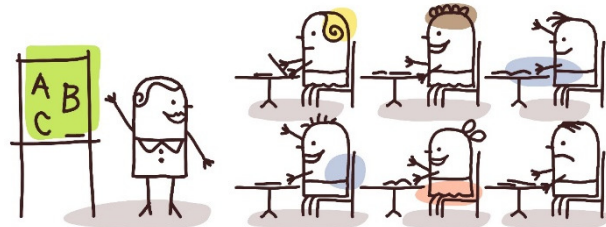

Externaliserend probleemgedrag kan zich ook uiten in het stellen van vandalisme, fysiek geweld en/of verhoogd gebruik van alcohol, sigaretten en drugs.

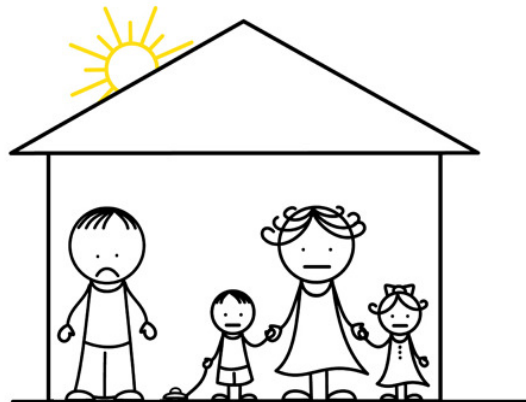
III. Klasgroep en omstaander(s)

Pesterijen zijn erg verweven met de interne groepsdynamiek. Een pestprobleem heeft invloed op de sfeer en het klasklimaat, waardoor de algemene schoolprestaties er doorgaans op achteruit gaan. Pestsituaties kunnen voor verstoring en afleiding zorgen. Zeker in klassen waar een kettingreactie plaatsvindt. Daarnaast raken omstaanders vaak in de war door de dingen die ze zien. Soms geven ze het slachtoffer de schuld, soms voelen ze zich schuldig omdat ze het pesten niet kunnen stoppen of voelen ze te veel angst om in te grijpen.

IV. Thuisomgeving van de betrokkenen

De gezinsleden van de gepeste leerling zijn meestal sterk geraakt wanneer ze horen over de pesterijen. Gezinsleden willen dat het pesten stopt, maar de manier van reageren kan voor nieuwe spanningen zorgen. Tegenstrijdige visies over hoe het probleem te stoppen, het uiten van verwijten ('had een ferme tik uitgedeeld, dan waren ze meteen gestopt), overspannen reageren (huilen, panikeren) of impulsief en ondoordacht reageren (zich rechtstreeks wenden naar (de ouders van) het slachtoffer). Een risico hiervan is dat het slachtoffer nog meer pijn/verdriet/angst ervaart en besluit voortaan niets meer te zeggen.

Een ander mogelijk gevolg is dat de andere kinderen uit het gezin in de schaduw komen te staan bijvoorbeeld wanneer de aandacht van de ouder(s) exclusief gericht is op het gepeste kind. Hierdoor heeft men geen aandacht meer voor de andere gezinsleden. Dit wekt (vooral als het pesten langdurig aanhoudt) frustratie en jaloezie op.

Mama Ellen: "Sinds de kleuterklas al vertelt Leander over ruzies met dezelfde jongen. Maar hij heeft ook vrienden op school, dus maakten we ons weinig zorgen. Tot 3 jaar geleden een buurjongen zei dat Leander elke dag gepest werd. Hoe konden de leraren en wij zelf dat niet gezien hebben? Beetje bij beetje begon Leander te vertellen. Mijn hart brak wel duizend keer."

Getuigenis van mama van Leander (10 jaar) in Klasse.

Artikel: <https://www.klasse.be/32117/leander-wordt-gepest/>

G. Juridisch kader

Naar de documentatie van Mediawijs, het Kinderrechtencommissariaat en Gie Deboutte (2017)

De school en het CLB zijn formeel verantwoordelijk voor het voorkomen en aanpakken van (cyber)pesten. De school moet er op toezien dat elk kind kan rekenen op een veilige, geweldvrije en stimulerende leeromgeving (Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind)³. Daarnaast hebben scholen (samen met opvoedingspersonen, meestal ouders) de opdracht om leerlingen verantwoordelijkheid en respect in de omgang met anderen bij te brengen. In het schoolreglement expliciteren scholen wat ze wel of niet van leerlingen verwachten en welke maatregelen worden uitgevoerd indien iemand de regels en de afspraken niet naleeft. Onder de leeftijd van 18 jaar, zijn

³ Decreet betreffende leerlingenbegeleiding (van toepassing vanaf 01/09/2018): Via leerlingenbegeleiding kunnen leerlingen rekenen op ondersteuning en begeleiding als bijdrage aan hun welbevinden, o.a. ook op het vlak van psychisch en sociaal functioneren. Er wordt ingezet op een geïntegreerd beleid. De school wordt verantwoordelijk voor de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van een beleid op leerlingenbegeleiding, wat tevens een erkenningsvoorwaarde wordt voor de school. Daarnaast krijgt de school meer verantwoordelijkheden wat betreft het aanbieden van een brede basiszorg en verhoogde zorg. Bovendien dient in elke school een leerlingenbegeleider of zorgcoördinator aanwezig te zijn. Vanuit de onderwijsinspectie zal hier op worden toegezien.

Zowel in de huidige vak -of leergebiedgebonden en de vak- of leergebiedoverstijgende eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn er aanknopingspunten rond het respectvol omgaan met elkaar. Van belang is dat leerlingen weerbaar zijn, leren omgaan met gevoelens van verdriet, rouw etc., kritiek leren uiten en aanvaarden, respect hebben voor elkaar etc. Hierbij volstaat het niet om enkel in sommige lessen aandacht te hebben voor deze dingen. De schoolomgeving dient zo ingericht te worden dat leerlingen voelen dat hier aan gewerkt wordt. Dit betekent dat deze thema's structureel ingebed moeten zijn in het lesgebeuren. De onderwijsinspectie ziet hier op toe.

leerlingen niet juridisch verantwoordelijkheid, de verantwoordelijkheid ligt tot dan bij de ouders van het kind of hun wettelijke vertegenwoordiger

Op www.mediawijs.be omschrijft Prof. Eva Lievens (KULeuven) het volgende:

- *"cyberpesten, of overlast of schade veroorzaken met boodschappen via het internet, is strafbaar als: de boodschappen verzonden zijn via het internet of sociaalnetwerksites; de dader de bedoeling had om zijn slachtoffer lastig te vallen of schade te berokkenen; er contact was tussen de dader en het slachtoffer (zie artikel 145 § 3bis van de 'Wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie')."*

- **Belaging of stalking (Strafwetboek, artikel 442bis)**

Een persoon stalkt of belaagt iemand. Het gedrag verstoort de rust van het slachtoffer. De dader weet dat zijn gedrag stoort maar laat niet af om dit gedrag te stellen. Een dader krijgt dubbel zoveel straf als het slachtoffer bijzonder kwetsbaar is, bijvoorbeeld rekening houdend met de leeftijd van het slachtoffer. Dit misdrijf kan enkel vervolgd worden, als het slachtoffer een klacht indient.

- **Laster of eerroof (artikel 443 Sw. Artikel 444 Sw.)**

Laster of eerroof kan strafbaar zijn als het cyberpesten gebeurt op een openbare plaats. Er zijn verschillende situaties die als openbaar worden beschouwd, ook online: openbare bijeenkomsten of plaatsen in aanwezigheid van anderen (bijvoorbeeld websites of publieke profielen). Het kan ook op plaatsen die niet openbaar zijn, maar toegankelijk voor een aantal personen die er mogen vergaderen of de plaats bezoeken (bijvoorbeeld chatrooms, fora of profielen die enkel toegankelijk zijn voor een beperkt aantal 'vrienden'); om het even welke plaats, als het slachtoffer en getuigen erbij zijn; wanneer teksten of beelden die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of tentoongesteld worden (vb. op een sociaalnetwerksite); of wanneer teksten die aan verschillende personen toegestuurd of meegedeeld worden (vb. mailinglijsten of nieuwsbrieven).

- **Iemand beledigen met teksten of beelden (artikel 448 Sw.)**

De dader moet iemand kwaad willen doen. De belediging moet publiek zijn. Dat betekent dat die gebeurt in een publieke ruimte zoals in de lijst hierboven.

Dit artikel kan ook gelden in de omgeving van sociale media. Cyberpesten kan samengaan met hacking (artikel 550bis Sw.), virussen versturen (artikel 550ter Sw.) of valsheid in informatica (artikel 210bis § 2 Sw.)

- **Racisme, seksisme of discriminatie⁴**

In bepaalde situaties zou het kunnen dat cyberpesten gepaard gaat met uitingen die aanzetten tot discriminatie, haat of geweld. Dit kan strafbaar zijn op basis van de antiracismewet, de algemene antidiscriminatiewet, de genderwet of de anti-seksismewet.

---

⁴ Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden, BS 8 augustus 1981; Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, BS 30 mei 2007; Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, BS 30 mei 2007; Wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen, BS 24 juli 2014.

- **Cyberpesten met seksueel suggestieve beelden?**

Volgens artikel 383 in het Strafwetboek (Sw.) is het strafbaar om materiaal dat strijdig is met de goede zeden tentoon te stellen, te verkopen, verspreiden, maken, in voorraad te hebben, in te voeren en bekend te maken. De straffen zijn zwaarder als het slachtoffer minderjarig is (artikel 386 Sw.). De handelingen zijn strafbaar als ze openbaar zijn, zoals foto's op een vrij toegankelijke sociaalnetwerksite. Als foto's via een bericht worden verstuurd, zal het minder duidelijk zijn of dit 'openbaar' is. De rechter oordeelt daarover. Sinds februari 2016 is het ook strafbaar om een foto of filmpje van een naakte persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt te tonen, toegankelijk te maken of te verspreiden als de afgebeelde persoon daar geen toestemming voor heeft gegeven, of niet op de hoogte is (artikel 371/1 Sw.). Dat is ook zo als de persoon wel heeft ingestemd met het maken van de foto of het filmpje.

Volgens artikel 383bis Sw. zijn handelingen in verband met kinderpornografie strafbaar. Het kan gaan over foto's die een minderjarige in seksuele poses afbeelden op een sociaal netwerk.

- **Onrechtmatig (gebruik) maken van iemands afbeelding**

Op basis van het recht op afbeelding heb je de toestemming nodig van een persoon om een afbeelding van die persoon te maken en te gebruiken. Een foto van iemand anders posten of delen, kan ook gelden als het verwerken van persoonlijke gegevens. Volgens artikel 5 van de Wet Verwerking Persoonsgegevens heb je daarvoor de toestemming van de betrokkene nodig.

Vanaf mei 2018 is de nieuwe Europese privacywet van toepassing namelijk de *General Data Protection Regulation* (GDPR). Concreet houdt dit in dat je op de hoogte bent welke gegevens over jou verzameld worden en voor welke doeleinden. Daarnaast moet je op de hoogte zijn hoe lang deze gegevens bewaard zullen worden en heb je inzicht in de bewaarde gegevens. Als persoon moet je ook de mogelijkheid hebben om gegevens te wijzigen of te verwijderen, je hebt aldus het recht om 'vergeten te worden'.

- **De voyeurisme-wet (Art. 377/1 Sw.)**

Deze wet verbiedt om beelden en/of geluidsopnamen te maken of te verspreiden van onblote personen die seksuele handelingen stellen, zelfs al zouden de betrokken personen zich hiermee akkoord verklaren. Strikt genomen verbiedt de voyeurisme-wet dus om, via de telefoon of via het internet, seksueel getinte foto's, boodschappen of videomateriaal te verspreiden. Bij jongeren beneden de volle leeftijd van 16 jaar ligt de strafmaat aanzienlijk hoger.

Recht op en in onderwijs (Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat, 2017):

- **Geweldvrije school**

Om te komen tot goede leerprestaties en een gezonde ontwikkeling, is veiligheid en bescherming noodzakelijk. Een school is veilig wanneer de psychische, sociale en fysieke veiligheid van leerlingen niet aangetast worden door handelingen van anderen.

Geweld kan zowel tussen leerlingen onderling als tussen leerling en leerkracht. Geweld zorgt ervoor dat leerlingen, ouders en leerkrachten de verbinding met elkaar verliezen en zich desgevallend niet meer thuis voelen op school.

- **Discretieplicht en ambtsgeheim**

Aangezien personeelsleden van onderwijsinstellingen (onderwijzend, technisch en administratief personeel) geen professionele hulpverleners zijn, is het beroepsgeheim (artikel 458 Strafwetboek) niet op hen van toepassing, tenzij in uitzonderlijke omstandigheden (vb. inbreuk op jeugdbeschermingswet). In principe is op personeelsleden van onderwijsinstellingen enkel een discretieplicht van toepassing. De decreten over de rechtspositie van onderwijspersoneel spreken enkel over een ambtsgeheim⁵. Dit houdt in dat bij het uitoefenen van een ambt of functie geen vertrouwelijke gegevens worden vrij gegeven aan anderen dan diegenen die gerechtigd zijn om er kennis van te nemen. Concreet wil dit zeggen dat personeelsleden in het onderwijs geen absolute geheimhoudingsplicht of zwijgplicht hebben maar discretie om informatie/gegevens binnen het schoolgebeuren uit te wisselen met het oog op professioneel gebruik.

---

⁵ Art. 14 Decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding, *BS* 25 mei 1991; Art. 11 Decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het Gemeenschapsonderwijs, *BS* 25 mei 1991.

Colofon

Deze publicatie is een realisatie van de programmalijn Acht/Apart, expertisecel Empowering People van de hogeschool UC Leuven-Limburg dat kadert binnen het onderzoeksproject 'Geweld, gemeten en geteld scholenonderzoek 2018. Aanbevelingen in de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren' in opdracht van de Vlaamse Overheid.

Auteurs: Sarah Van Haeken, Evi Verdonck en Anne Groenen

Juli, 2018

© UC Limburg vzw, all rights reserved

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, micro lm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor educatieve, pedagogische en sociale doeleinden die geen commercieel oogmerk hebben, mag al het materiaal vrij gebruikt worden mits correct bronvermelding van deze publicatie.

Verwijs naar volgende referentie bij gebruik van deze bron: Van Haeken, S., Verdonck, E., & Groenen, A. (2018). *Roadmap Cyberpesten. Deel I: Cyberpesten?* Diepenbeek: UC Leuven-Limburg.

UC Leuven-Limburg
Campus Diepenbeek
Agoralaan gebouw B, bus 1
3590 Diepenbeek

011 180 600

www.ucll.be

Contactgegevens:

evi.verdonck@ucll.be

sarah.vanhaeken@ucll.be

anne.groenen@ucll.be (domeinverantwoordelijke)

